

Xaverius Thaumaturgus, Panegyricum Poema

Frizon, Léonard

Burdigalae, 1684

Caput I. Iconum Pari primo respondens. Xaverius objecta sibi divinitus laborum gravissimorum specie exclamat, amplius. Tabul. I. Surrexit Elias Propheta quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69047](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69047)

THEOLOGICORUM
HISTORICORUMQUE COMMENTARIORUM
CIRCA RES
D. FRANC. XAVERII
INDIARUM APOSTOLI
CAPUT I.

Iconum Pari primo respondens.

Xaverius objecta sibi divinitus laborum gravissimorum specie exclamat, amplius. Tabul. I.

Xaverius, deliciis affluens caelestibus, identidem succlamat, Satis est Domine. Tabul. II.

PARS CAPITIS PRIOR.

Surrexit Elias Propheta quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat. Eccli. XLVIII.

ET illa frequens in sacris litteris & idonea similitudo, quâ curandæ vindicandæque gloriæ Divinæ studium, seu zelus, ut appellari solet, amulatioque sancta cum igne comparatur. Deo optimo maximo, Dei caelestibus Administris, hominibus virtute præclaris, ea

XAVERIUS THAUMATURGUS. 31

tribuitur ac splendide congruit. *a* Etenim Deus noster, ignis consumens est: quod ait succinens Mosi Paulus. & ipse crebro zeloten, amulatorem, honorisque sui vindicem acerrimum se Deus, tum imperiosis ac minacibus verbis, tum factis insignibus stupendisq; testatur. Atque idem *b* facit Angelos suos, Spiritus, & Ministros suos flammam ignis. Apostolos verò, mysticè Duces Juda vocatos à Zacharia, positurum se prænuntiat *c* sicut caminum ignis in lignis, & sicut facem ignis in feno: & devorabunt, inquit, ad dexteram & ad sinistram omnes populos.

Ejusmodi Franciscus Xaverius extitit, Nuntius pariter Apostolicus, Indiarumque Apostolus; morum integritate, virginitatis flore, perferendi Evangelii celeritate, illustri felicique in animarum salutem ministerio, verè Angelus, ac planè vir divinus, igneo Prophetæ Thaumaturgoque Eliæ quam-simillimus. Nihil igne acrius & actuosius; nihil Eliæ ferventius, & ad divini cultûs restitutionem vindictamque efficacius. *d* Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum; ait egregiè sibi conscius, Deumque ipsum testem alloquens Prophetæ; & sanctissimi sempiternique Numinis amore simul, odioque consceleratorum incensus mortalium. Quæ verborum faces vel impium Regem Achabum, vel paternæ superstitioni inhærentem Ochoziam arguentis! Nec molliter Elisæus, tanto dignus magistro discipulus, egit cum Joramo: parentum sacrilegia filio coram objecit: supplicis Regis expostulationem temerariam justa vehementique indignatione castigavit.

Quid Joannes, alter ille Elias? quàm graviter in Procerum Judæorum corruptelas exarsit! quàm severa Herodem incestum nota censor castissimus inussit! Vocem, præeunte Isaiæ vaticinio, se ipse nominarat. O solidam, & vivam, & ardentem penitus claramque vocem, omnium audientia populorum, omnium prædicatione seculorum dignissimam! *e* Ille erat lucerna ardens & lucens, ex Verbi oraculo: atque ex Bernardi sententiâ, ardens erat

a Deuteron. 4. *Hebr.* 12. *b* *Heb.* 1. *Psal.* 103.
c *Cap.* 12. *d* *III. Reg.* 19. *e* *Joan.* 5.

in se ipso, vehementi austeritate conversationis; erga Christum intimo quodam & pleno fervore devotionis; erga peccantes proximos constantiâ liberæ increpationis. Et Xaverius hunc triplicem ardorem ita conceperat, factisque expresserat, ut ipsum facile Joannem Baptistam dicturi fuerint, qui tali tantoque nomine Gasparem Barzæum, ex institutione Xaverii disciplinaque agentem, cohonestarunt Armuziani.

Atque ut ceteras illius ardoris partes hîc omittam, aliis locis tractandas; mirum est profectò, quàm liberè Franciscus Joannem Lusitaniæ Regem, pium quamvis & beneficum, propagandæ tamen fidei securiorem aliquanto Principem, admoneat sui muneris; ac judicii supremi terrorem, ob aliena delicta labesque præfectorum & magistratum Indicorum negligentius vindicatas, incutiat Apostolicis prorsus, & ignem divinum spirantibus epistolis. At verò mirabilior illa vis animi, quâ cum alios, Indos Japoniosque Reges, tum vel maximè Amangucianum Regem, foedissimæ libidinis mancipium, adeo fidenter in media ipsius aula barbarum objurgabat; ut focius, vir alioqui constans & apprimè religiosus, toto corpore perhorresceret, interpretatione emollire quidquam vetitus; atque ictum videlicet acinacis, ab irritato nunquam prius auditis & acerrimis criminationibus tyranno, in singula verba expectaret. Unde convenienter, in principio sacrae de Xaverio liturgiæ, voces illas Ecclesia sancti Regis Vatisque usurpat. *Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar.* Nam quid ego de illa spiritûs vehementia dicam, quâ Franciscus Præfecto Comorinensi, alterique Lusitano duci, Neophytos vexantibus, immanitatem exprobravit, minas intentavit? quid de illis concionum fulminibus; aut privata colloctione subiectis passim, & cuiusvis hominum generi, amoris divini facibus? Ubique homo igneus ignea verba loquebatur.

Verùm hæc propria quasi vox ignis est à Xaverio edita, **AMPLIUS.** *Tria sunt insaturabilia, quæ Salomon in Proverbiis enumerat: ignis verò nunquam dicit, sufficit.* Obvia quæque corripit; & proxima depastus, excurrit, tantò avidior; auctoque

auctoque cum flammis impetu, longius in omnem partem, ubi suppetit materia, latiusque funditur. Ita Xaverius virtutem suam explicuit; & inexplebile desiderium divinæ gloriæ, salutis animarum, accendit; ipsaque exercitatione vehementius incitatum, ad fines usque terrarum rapidissimè protulit. Quem animum luculentè jam inde à principio testatus & professus est.

Cùm enim *f* autor fidei consummatorque JESUS, ad promulgandum gentibus & regibus Evangelium delecto Xaverio, perinde ac Paulo *g* ostendere vellet, quanta opereretur eum Domini Deique sui causâ perpeti; laborum & plurimorum & maximorum imaginem dormienti objecit, mystico præfagoque somnio adumbratam. congestæ in fascem cruces innumeræ, ex omni periculorum ærumnarumque genere, sunt propositæ. Ac velut Paulo *h* in somnis obtulerat se species Macedonis, Apostolum ad opem suæ genti ferendam advocantis; visus est sibi Franciscus Indum humeris gestare, cujus mole usqueed premeretur, ut onus monte Pyrenæo, patriæ suæ Navarræ imminente, gravius sibi incumbere sentiret. At fortis excelsusque & palmaris animus, adeò non exterritus objectis difficultatibus, adeo non pondere imposito fractus est, aut impendentibus urgentibusque malis aliqua ex parte cessit; ut erectior insurgeret, graviora appetentissimè flagrantissimeque provocaret. Occurrebant maria immensa, scopulis & naufragiis infamia? amplius expetebat. Obversabantur vastæ incultæque terræ, aliæ squallentibus arenis torridæ, aliæ pruina geluque rigidæ? amplius exoptabat. Apparebant gentes, ipso vultu habituque toto barbaræ, cum Tartareis copiis in ejus exitium conjurata, saxa venenatasque sagittas in adversum dirigentes? parva illa tam ingenti animo videbantur: amplius, amplius requirebat.

Multas voces magnas, sed detestabiles in vitam humanam pervenisse, celebresque vulgo ferri, considerabat *i* Seneca philosophus; nullam adhuc se vocem audisse

f Hebr. 12. *g* Act. 9. *h* Ibid. 16. *i* De Clementia l. 2.

ex bono lenique animosam. Sed fuerit ista sanè profana nos inter homines bonitatis & lenitatis infantia: crebras quidem, & magnificas, plenasque animorum, à Christianis, bonitate & lenitate præstantibus viris profectas voces accepimus; nullam verò animosiozem, quàm Xaverianam, *amplius*. Hoc est; mihi malorum ista, quanta quanta est series, neutiquam satis est. quidquid intentatur, quidquid increpat, pro nihilo existimo. difficultatum illecebris capior: gaudeo periculis terra marique adeundis; periculis fluminum, periculis latronum, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis ex hostibus & falsis fratribus. pascor & delectabor fame & siti, vigiliis & jejuniis, frigore & nuditate, ceterisque ab Apostolo Paulo recensitis, vel dictu asperis, auditu horrendis. Quid enim vero dici fortius potuit ab exercitatissimo quovis heroe, ignem, rerum divinarum speculatione & agitatione animi diuturna collectum, effundente? Atqui Xaverius sic animum comparavit, obfirmavit, armavit, ut, etiam per somnum, tam præsentem, tam inusitatam heroicamque præster adversus ingruentia mala alacritatem. Sic insitum pectori crucis amorem excoluit, ut vocem quasi naturalem sopitus efferat, indicem paratissimæ ad acerba omnia toleranda superandaque voluntatis.

Nec verbis inflammatis ardor Xaverii stetit: rebus ipsis maximè clarissimèque eluxit. Æterni gloriam Numinis, animarumque salutem unicè assiduèque anhelanti, nihil usquam tam durum & molestum sese obtulit, quin avidissimè arripuerit: nec unquam satis amplam desiderio suo segetem ac materiem ærumnarum offendit. Contumeliam pro Christo gloriam duxit; dolores in deliciis habuit: Domini calicem amarissimum quò affluentius hauriebat, eò sitiebat ardentius. Certè in fœda sævaque tempestate, dum alii mœrore, ipse gaudio in lacrymas solvebatur; vitæque suæ autorem & conservatorem Deum obsecrabat, ut si huic se periculo ereptum vellet, in alia majora conjiceret.

Quod si patiendi tam cupidus, tam insatiabilis fuit Xaverius, quem sibi in agendo modum statuit? aut quid

in rerum est natura tam arduum, quod non fidentissimè sic aggressus, & suimet & hostium Dei, dæmonum hominumque victor egregius? Licet hîc mihi te, Xaveri, Goam Indiarum regiam appulsum, vocibus iisdem affari, quibus affatur Magnus & Leo Petrum, Romam terrarum dominam ineuntem. *Silvam istam frementium bestiarum, & turbulentissimæ profunditatis Oceanum ingrederis.* Fœdiores te in terra, quàm hæctenus mari, fluctus excipient; procellæ ab improbissimorum hominum importunitate, ab infernorum monstrorum furore sæviùs, quàm ab ulla ventorum violentiâ per Atlantici Indique Oceani decursum concitata, neque humanis artibus opibusque superandæ, toto deinceps Oriente jactatum curis infinitis negotiisque operosissimis exercebunt. Jam diversa per Europæ loca Asiaticæ proluseras expeditioni; Lutetiæ, Venetiis, Vicetiæ, Bononiæ, Romæ, Olyssipone tanquam rudimenta Apostolici muneris ita posueras, ut operæ ubique pretium faceres. Jam oram Africæ maritimam lustraveras; Mozambicum, Melindam, Socotoram, perpetuis frugiferisque in classarios incolasque laboribus obieras: urbem nunc inveheris vitiorum numero, quàm civium frequentiore. Hîc pseudochristianorum tibi labes curandæ, hîc ethnicorum superstitiones abolendæ, hîc facinorum omnium & flagitiorum purganda colluvio.

Quantum illud opus! quàm spissum! quàm impeditum! quod industriam certè virtutemque singularem postulet; solertis animosique viri, aut multorum potiùs eximiorum virorum vitam occupare queat & consumere. Enimvero quot jampridem homines religiosi, cùm Goæ unius ferè pomœrio animum operamque suam inclusissent, tot inveteratis pestilentibusque malis medicinam facere non potuerant; neque Europæos advenas, qui à Christiana farricitate patriisque institutis spurcissimè degenerarant, ac ferme in Saracenos ethnicôsve mores defluerant, ad officium revocare, nedum gentes ipsas à religione verâ alienas ad Christum convertere & aggregare! Quid? me-

dio in Europæ sinu quotusquisque concionatorum satis efficacax invenitur, ut vel tenue oppidum imbuat pietate? Quin creberrimi oratores ne toto quidem seculo plerumque id assequuntur, multitudinis ut animos permutent, solutumque vivendi genus severioribus aliquantò legibus devinciant. Itaque magnum aliquid Xaverius effecisset, tam amplam tamque corruptam civitatem si multorum annorum culturâ ad frugem traduxisset. Sin arces etiam Lusitanorum finitimis locis constitutas adiisset, ibique præfidiarios instituisset ac sacramentis procurasset; gnavi sanè piique operarii famam laudemque jure optimo tulisset. At is, ubi Goæ omnia quæ jacebant vitiis prolapsa, excitavit; inter vulnera mentium Christianarum persananda, curationem aggressus infidelium, jam vela pandit ad ultimum Orientem provehendæ Apostolicæ charitati.

Jonas urbem petere Niniven à Deo jussus, refugit; atque etiam profundâ ceti marisque voragine emerfus, ardorem solis non sustinet, *zelo* interim *non secundum scientiam* æstuans; poenæque imminens civitatis quamlibet poenitentis, animi impatientia mortem ipse sibi imprecatur. At Xaverius, qui prima Divinæ voluntatis per Ignatium, animi sui moderatorem, significatione in alterum orbem evolavit; Oceanum permensus, zonam torridam prætervectus, ac vehementiori cœlestis amoris æstu succensus, interponit se ultioni quam denuntiat; iræque Domini placandæ intentus, & minis promissisque Divinis compulsâ ad poenitentiam Goâ, tot millium vel partâ vel speratâ salute lætissimus, vitam devovet ulteriori & interminatâ ad conquestionem animarum profectiõni.

Elias ipse, Elifausque (ne Prophetas alios commemorem) vix aliquando finibus Israelitarum excessere: ac, sicubi Phœnicia & Syria profanas gentes attigerunt, nullam tamen publicam iis procurandis dedisse operam leguntur. Xaverius gentes omnes ardentissimo studio complexus, ubique concionando sacraque cetera obeundo ministeria, Evangelicum regnum ad fines terrarum amplificat. En, urbe Goâ progressus, jam Comorinum tenet,

jam Cocinum pergit, excurrit in Travancoridem, Cambaiam occupat, peragrat Ceilanum, Manaram invisit, lustrat Nagapatanum, Coromandelem trajicit. Labor alius ad alium gradus est. Quid auream Chersonesum, & Malacam loquar? quid Mauricas, Molucasque insulas? Amboinum, Ulaten, Baranuram, Ternaten, Macazarem? Longè alio, quàm Carolus ille Quintus animo, *l plus ultra* ferebatur semper; nisi aut necessitatis ratio, aut majoris certè utilitatis, haud prudentem minùs, quàm fortem virum & animosum revocaret, atque infinita mari terraq; itinera relegere, cursus replicare cogeret: sive gubernatio Sociorum, & supplementum Evangelicis colonis varias in partes mittendum; sive Neophytorum in vexatores propugnanda causa, potentium & improborum hominum fraus detegenda, vis repellenda. Sed, ut primùm res, quæ viri præsentiam domi, aliisve Christianorum locis desiderabant, ex munere atque ordine compositæ; illicò novos recursum instituere, ulterius fidem Christianam in immensum propagare.

Quot ille periculosis navigationibus inter scopulos & turbines, piratasque tempestatibus ipsis naviganti infestiores, defungitur! flectit promontoria, syrtes permeat, procellas aut frangit aut perrumpit. Quot terrâ sacras expeditiones, inter hostium prædonumque apertam insidiosamve grassationem, exequitur! cautes montesque superat, fluvios torrentesque tranat, pagos urbesque excolit, agris & silvis homines venatur efferatos, undiq; animarum prædas agit. Cupidius ille ex pietate, quàm olim ex ambitione Alexander, *m Indiam querebat Indis quoq; ignotam.* Plures provincias, quàm alii vicos, emensus; hominum plura millia, quàm alii capita, Christo lucratus; cum omnibus abunde cumulatéque satisfaceret, nunquam sibi satis ipse faciebat. Amplius usquequaque appetit; & præsentis successu animos acuens, longinquis in-

l Carolus V. Imperator columnas Herculis, quas præterierat, in symbolum assumpsit, hisce verbis ornatum; primâ vulgatæ inscriptionis parte, quasi metâ sublatâ.

m Curt. l. 9.

hiat victoriis, crescente exaggerataque per difficultates cum laboribus virtute. Audit insulas eatenus Geographis ignotas, à Lusitanis inſitoribus deprehenſas. dolet ſcilicet Apoſtolus, eò priùs terrenarum opum aviditatem & commercium, quàm cœleſtium perveniſſe. Fruſtra repugnantibus amicis, fruſtra obnitentibus humani generis hoſtibus, in Japoniam penetrat: Saxumam, Firandum, Amangucium, Meacum, Bungum, tot alia regna perſequitur; eaſque demum in regiones, quibus nihil in orbe terrarum longius reperiatur, profert Eccleſiæ imperium. Ut piè gloriari Xaverio liceat, quod vanè jaſtatum à Pompeio fuerat, quam ultimam provinciam accepiffet, eam ſe mediam reddidiſſe.

Necdum tamen expletus animus eſt Xaverii. Sinarum vaſtiſſimo regno, muris & montibus altiffimis circumſepto, ſeverioribusque obſtructo legibus & inaccessis, aut irrepere, aut irrumperere, pià religioſaque vel induſtriã vel audaciã conatur. Cariffimo Pererix, ad tollenda repagula inviùmque regnum Evangelio aperiendum, operam egregiè navanti, & Luſitani Regis nomine, ad Sinarum Imperatorem adornatã legatione altius conſilium obtegenti, comitem ſeſe Franciſcus addixerat, myſticã n̄ pro Chriſto legatione fungi paratus. Mox ubi amicum, divinã tanquam ſcenæ & Religionis inſinuationi ſplendidè ſervientem, à Malaceniſi Præfecto per ſummam indignitatem prohibitum intercluſumque videt: tantã ſpe dejectus, non ideò proſiſtitum aut animum abjicit. Sed aditum ſollicitè omni viã rimatus, in ipſo denique procinctu occumbit; & quidem, ut ignitum virum decuit, igneã velut morte, febris, & amore magis deſiderioque cœleſti confectus. Nec verò extinctus cum vitã ardor eſt: adhuc in Epiftolis immortalibus *verbum ipſius quaſi facula ardet*, lectorumque pectora Divinã ſtudio gloriæ incendit. Et Franciſci (quod ait Maximus Taurinenſis de Laurentio, cujus in æde Xaverius habendis quondam concionibus Romæ ſacros ignes ſparſerat) *radiantibus flammis victrix in hunc quoque diem toto orbe Chriſti coruſcat Eccleſia.*

n̄ Pro Chriſto legatione fungimur. II. Corinth. 5.

PARS CAPITIS POSTERIOR.

Sufficit mihi, Domine: tolle animam meam.

III. Reg. c. XIX.

HICCINE est Magnus Elias ille, qui *surrexit quasi ignis*, cui elemento, Salomone ipsaque experientia teste, satietas nunquam, verum tacita quodammodo vox, *amplius*, conveniat. Saepe nimirum obruitur ignis: atque interdum, etsi vivat valeatque, improbam tamen contumacemque adortus materiem, languescere videtur & vinci, quod tardè laboriosèque vincat. Refrixisse, atque adeo congelasse Prophetam dixeris, illum, illum, qui modò tantum exhibuerit ardorem animi, Regem Achabum populumque congregatum acriter increpans; ac subinde, post ignem caelo devocatum, tot Baalis pseudoprophetarum caede calens, ante regios currus accinctus procurrerit, ipso quem excierat, nimbo propè concitator. nunc unius impotentis foeminae terrore percussum videas, humiq; prostratum; simul audias mortem à Deo suppliciter expetentem. Sic se res habet: maximos aliquando viros sibi relinquit Deus, & humani quid pati sinit, ut agnoscant se homines, néve Divinis ornati muneribus efferantur, imbecillitatis propriae conscii: cum, alacres prius effervescentesque agente Domini spiritu, postmodum isto cessante afflatu torpentes, remisso fractoque impetu consenescent.

At verò non eodem ex animi sensu, quo Eliae, Xaverii prorupit huic praefixa capiti vox altera, SATIS EST DOMINE;

haud semel illa, nec uno loco emissa. Non tædio, non metu cooriebatur hujuscemodi exclamatio; sed contrà liquefcente piis cœlestibusque deliciis animo, neque vim tantam largissimè suavissimèque influentis Domini capiente. Quamquam simile non nihil fugæ, angorique Eliæ, Xaverio contigit: quod ipsum non culpæ, non dedecori vertendum, sed in laude Francisci ponendum. Ægritudinem animi & moestitiam persensit haud rarò vir Apostolicus, dum cerneret Evangelii progressionem obstantes, quos minimè decebat, acceptisque ab omnipotente Deo & pio Lusitanæ Regè muneribus abutentes in utriusque injuriam Præfectos ac Magistratus. id quod aliquoties vir sanctus in epistolis suis dolentissimè conqueritur. Quoties, inter molestissima Divinæ messis colligendæ impedimenta, gemitus illos usurpavit Davidicos! *Tabescere me fecit zelus meus.* Neque expertus istius doloris Paulus fuit, sed vel maximè tali piorum amantium sensu affectus: prout ipsemet, epistolâ ad Corinthios posteriori, cetera ut fileam testimonia, profiteatur. *Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia; quoniam supra modum gravati sumus, supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere &c.*

Enimverò æternitatis illi satores, quos magnificè vocat Hilarius, vitam sibi acerbam, & quavis morte graviolem sentiunt, ubi Religionis Christianæ cursus vel abrumpitur, vel retardatur. Quantus ergo Xaverii pectus dolor effodit, cum Sinica Legatio, de quâ sub finem prioris partis memoravi, in tantam proventus Evangelici spem, salutisque imperio amplissimo pariendæ, suscepta, per dirum nefas interversa oppressaque fuit; & ab eo quidem homine, de quo ipse optimè promeritus Xaverius fuerat, cum aliàs persæpe, tum recens ab Indiarum Prorege eidem impetratâ maritimâ præfectura! quam potestatem, usu primo juris iniquissimo, in autorem ipsum beneficii convertit, homo peræque in Deum impius, atque in Franciscum ingratus. Tulit hic (quæ viri sanctitas erat) præclara spectabilique lenitate animi, tam indignam, tam atrocem injuriam, quaque nulla acerbior unquam sibi acciderat

ciderat. neque, ut Elias, *petivit animæ suæ, ut moreretur*; sed vitam in usus rei Christianæ, mirâ patientiâ, mirâ Divinæ voluntati submissione reservavit.

Hæc adeo causâ viro alioquin Martyrii appetentissimo fuit, cur Eliæ nonnunquam fugientis exemplum sequeretur. Neque verò fortitudini repugnat fuga, quam prudentia, quam charitas imperarit. Quin Deo acceptior est, quæ tuendæ ipsius augendæque gloriæ serviat, capitis sui conservatio, quàm sanguinis profusio. & *aureolâ* martyrii, quam publicæ utilitati posthabueris, clariùs aliquomodo enitescat, suam martyrii cupiditatem vincens, ac de se ipso triumphantis animi palma verè lemniscata. Magnus Athanasius, in Apologia de fuga sua, exponit à Mose Dei jussu constitutas urbes refugii; à Christo discipulis indictam persequentium fugam; ab ipso vitæ mortisq; Domino, qui fugâ puerum se in Ægyptum deportari voluerat, jam miraculorum vi gloriaque spectato, jam morbos dæmonasque fugante, recessus tamen delectos & latebras, quibus hostiles impetus ad certum præfinitumque arbitrio suo tempus eluderet. *Non indignum putavit, cum quæreretur, abscondere se; & cum persecutionem pateretur, fugere & insidias declinare.* Quo scilicet factò præceptum salubre confirmaret, sanctæque disciplinæ sectatoribus formam ostenderet cedendi inimicorum furori. ut observat doctus ille pariter ac fortis, & in ipsa fuga invictus fidei propugnator.

Xaverius igitur, qui toties capitis periculis ultro sese objecerat, cum nihil in vita morte haberet optatius & martyrii laureâ; idem heroicam fortitudinem sapientiâ & charitate sic temperavit, ut subduceret interdum se barbarorum insectationi, cum animadverteret plurimarum gentium salutem suâ unius vitâ contineri. Sedit fugitivus Elias *subter juniperum*: ad necem à Saracenis conquistus Franciscus arbore conscensâ delituit. Aliàs Mauricensium lapidatione petitus, ac panè obrutus, apertè fugit: sed quantam in media fuga vim probavit! Obstabat currenti trabs immanis, ad oram fluvii; quam molem multorum simul hominum contenta molitio agrè

loco movisset. Hanc manu correptam Xaverius levissimè impellit, ac trabem veluti arundinem in altum projicit; projectamque insiliens, & quasi cymbam expeditam agens, repente in adversam latissimi fluminis ripam evadit, stupore defixâ turbâ seditiosorum, & novo spectaculi genere conterritâ. An verò mirabilior Franciscus extitisset, amnem si convoluto pallio, ut Elias, ut Elifæus, discidisset; aut, quemadmodum Franciscus alter, Paulanus, instrato pallio aquas ambulasset?

Itaque non imbecillitatis fuit, non timoris, quòd Xaverius fugit, viribus humanis superior; & qui passim liberrimâ acerrimâque superstitionis ac vitiorum censurâ, commentitiorum numinum disturbandis simulacris, exurendis fanis, iram turbulentæ multitudinis, principum impiorum furorē lacefferet. Ivit in adversa, intentaque Badagarum tela; Javarorum, venena hospitibus miscere, fidas vibrare solitorum, perfidiam & crudelitatem invasit; obtulit se Japoniorum tyrannorum & populorum immanitati, Brachmanum & Bonziorum atrocitati. Denique ad Sinarum carceres & vincula, externis regnum ingredi ausis proposita, ad præsentissimam & acerbissimam necem votis omnibus adspiravit. *Majores divitias aestimans thesauro Sinarum, ut quondam Moses, Ægyptiorum, improperium Christi; quanquam aspiciebat in remunerationem, velut idem clarissimus Testamenti veteris Propheta; amore tamen primùm ac potissimum Divino ardenter opprobria tormentaque, sic tanquam speciosa Domini suavissimi insignia o desiderabat, præclare consentiens, votisq; conspirans cum eo, quem patrem animæ suæ appellabat, Ignatio. Quàm crebrò id Xaverius, quàm enixè Dominum precatus est! Tolle animam meam, quod unum sibi sufficeret.*

Næ ille gratius omnium dono miraculorum habeat, si tandem aliquando fuerit concessum, ut quam legem tot usu linguarum promulgavit, sanguine toto obsignet. Et quidem istius generosi sanguinis partem misit voluntariis

o Ut Christi vestes & insignia, piis religiosisque viris ardenter optandis scripsit D. Ignatius contumelias &c.

poenis, flagellisque asperrimis frequentissimè; nec semel ab hostibus Christiani nominis acceptis vulneribus; saxis, fustibus, sagittis, flammis appetitus passim, & tantum non absumptus. Nec unquam inter adversa Francisco excidit hujuscemodi vox, *satis est*: sed quasi illecebrâ perpeffionis captus, medias inter vexationes abundans gaudio, quòd esset pro nomine JESU dignatus afflictatione & contumeliâ, triumphabat. Quamvis, instar Apostoli Pauli, distractus p̄ æstuanfque desiderio cernendi fruendique in cœlesti patria Christi; laboriosam tamen in exilio jactationem felicissimæ quieti anteponebat, publici commodi ratione, & ipsius, cui necdum omnia videret subjecta, Domini charitate.

Atenim Deo cedendum, qui liberali se magnificaque vinci voluntate haudquaquam patitur; & famulo acerbitates avidissimè haurienti, flagrantissimè sitienti, infundit liquidissimas suavitates, omnemque planè sensum ac mortalitatem exuperantes delicias. Talem benignissimi Domini largitatem expertus creberrimè fuit pro suo merito Xaverius, nominatim in ora Piscaria, in Maurica insula, in ultim. Japonia: quas ipse, cum scriberet ad socios, aptissimas esse regiones præ dulcissima lacrymarum vi perdendis oculis testabatur. *In terra horroris*, prorsus humano solatio destitutus, inter gravissima incommoda, versari in cœlo beatus videbatur.

Ea verò cœlestis lætitiæ vox; *Satis est, Domine, satis est*; Goæ præsertim excepta fuit; ubi, exemplo Christi, pernoctabat in oratione Franciscus, observatus nonnunquam à domesticis est; dum captans remotum ab arbitris locum, liberumque cœli conspectum, sacras inter adiculas in hortu inambularet, animo ex corpore eminens, totus à Deo suspensus, in cœlum defixis oculis, vultu incenso, diductâ à sinu tunicâ; prodens concalentis intra se cordis jucundissimum laborem, exardescente per altissimam meditationem igni, inundante consolationibus Deo. Jamtum videlicet inebriabatur ab ubertate domûs Divinæ, & tor-

rente voluptatis purissimæ potabatur. *Satis est Domine*; clamitabat, *satis est*. Pone modum largitati tuæ; parce angustia pectoris mei. Obruor, liquefco, deficio. Sustine irruentes in animum jam submersum delicias. aut si tantâ pergis me dignari suavitatis copiâ, *tolle animam meam*; transfer in *hortum* sempiternæ voluptatis, in superam Hierosolymam, quam procedentis à folio tuo fluminis, vivi, perennis, impetus lætificat.

O mirificum certaminis, Deum inter & hominem, genus; quo cælesti beneficentiæ sanctarumque largitioni deliciarum repugnat homo, labores ærumnasque provocat: hominem Deus acerba evocantem suavissimis donis cumulat & obruit! Jamque mutata sunt vices; ut Xaverio molestias amplius & dolores appetenti reponat, sufficit mihi tam proluxa, tam excelsa, piæque avida ferendorum malorum voluntas: sat esse gaudiorum succlamanti, amplius ingerat defæcata inexhaustaque suavitatis. Quin & Xaverius intelligens arbitri rerum supremi voluntatem, ut legitimo longissimoque emenso curriculo, sub ipsum emoriatur imperii Sinici aditum; demissè reverenterque acquiescit Divinæ legi; & *sufficit mihi, Domine; tolle animam meam*; voce intermortuâ, sed vivido immortalique amore suspirans, conversis collatisq; omnibus in æternam patriam desideriiis anhelans, illam demum Vatis Regii sententiam beatissimâ experienciâ comprobavit; *satiabor, cum apparuerit gloria tua*.

Hactenus de Xaverii gemina voce, quæ cœlestis extitit animi perfectæque virtutis index certissima, humanis casibus interrita, rebusque asperrimis inexpleta; Divinis contemplationibus exercita, verissimisque deliciis satiata. Qua tractatione si fortè modum videar excessisse commentariorum; habeo mecum facientes locis operum variis sanctos Patres. ac, ne dissimulem, ipsa materiæ benignitate captus, sensimque provectus, nec tamen inconsideratè, specimen edidi, quid fieri in hoc argumento possit. Reliqua deinceps capita brevius exequar: quod & forsitan oportet; & certè, quoniam me tempus deficit, opus est.